

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/17

Karar No.:1963/84

Karar tarihi:8/4/1963

Resmi Gazete tarih/sayı:17.7.1963/11456

İtirazda bulunan : Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesi

İtirazın konusu : Anayasa Nizamını, Millî güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller Hakkındaki 5/3/1962 günlü ve 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendinin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmüştür.

Olay : Ankara'da yayınlanan Son Havadis Gazetesi'nin 31/8/1962 günlü sayısında (Beraberliği sağlamakta halâmı tereddüt) başlıklı yazıda 27 Mayıs Devrimi, komünist tahrikiyle yapılmış gibi gösterilmek suretiyle, 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendine aykırı hareket edildiği iddiasıyla kamu dâvası açılmış, Ankara Sorgu Hâkimliğince de adı geçen gazetenin sorumlu müdürü Turhan Dilligil hakkında 5680 sayılı Basın Kanununun 143 sayılı kanunla değişik 16 ncı maddesi delaletiyle 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendi uygulanmak ve duruşması Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde yapılmak üzere Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 196. maddesi gereğince son tahkikatın açılmasına 5/10/1962 gününde karar verilmiştir.

Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde 1/11/1962 gününde yapılan duruşmada sanık müdafii tarafından müvekkili hakkında uygulanması istenilen 38 sayılı kanunun 1. maddesinin (A) bendinin Anayasa'nın 8, 11 ve 20. maddelerine aykırı olduğu söz ve yazı ileri sürülerek işin Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesi istenilmiş ve mahkemece de Cumhuriyet Savcısının kanunun Anayasa'ya aykırı olmadığı yolundaki düşüncesine ve Başkanın muhalif oyuna karşı aynen : "Sanık müdafinin verdiği dilekçeler ile yaptığı sözlü açıklamada demokratik memleketlerde Anayasa düzeninin Anayasa hükümlerine aykırı tasarruflarda bulunmayarak yürürlükteki ceza kanunları ile korunacağını, bunun için ayrıca hususi kanunlar çıkarılmıyacağını, İkinci Cumhuriyet Anayasa'sının çok veciz ve açık olduğunu, 27 Mayıs İhtilâlinin demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temsileriyle kurmak için yapıldığını ve milletin Anayasa haklarını hürriyete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet ettiğini, ve bu uyanık evlâtlar içinde hâkimlerin başta geldiğini, tatbikat bakımından da İkinci Cumhuriyet Anayasa hak ve hürriyetlerini korumak vazife ve mesuliyetini kendilerine emanet ettiğini, hâkimlerin hiçbir tesir ve nüfuz altında kalmadan Anayasa hak ve hürriyetlerini koruyabilmek için de Anayasa'mızda ve 45 sayılı kanunda gerekli hüküm ve teminatların bulunduğunu, Anayasa nizamına dayanan hak ve hürriyetlerimizin mahfuz ve mukaddes tutulmasına en başta kaza mercilerinin uyanık bekçiliği ile mümkün olacağı, bugün 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (B) bendinin Anayasa'ya uygun bulunmadığından tatbik kabiliyeti olmadığını, buna göre bir kaza merciinde verilmiş ve kesinleşmiş kararlar hakkında vatandaşın düşünce ve kanaat beslemesi ve bu düşünce ve kanaatini söz, yazı ve resim ile tek başına veya toplu olarak açıklamasının yasak edilmesi veya daha doğrusu lehteki düşünce ve kanaatini açıklamak serbest iken aleyhteki düşünce ve kanaatini açıklamasının suç olamayacağını ve düşünce ve kanaat hürriyetinin leh ve aleyhte serbestçe açıklayabilmek demek olacağını, Anayasa'nın 11 inci maddesi kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet, ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hak ve hürriyetin özüne dokunulamıyacağını, 20 nci maddesi de herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı ve resim ile tek başına veya toplu olarak açıklayabileceği hükmünü koyduğunu, işte Anayasa'nın bu 8. 11. ve 20 nci maddelerindeki âmir hükümlerine aykırı olarak temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunan bir kanun çıkarıldığında hâkimlerin bunu önleyeceklerini ileri sürerek Anayasa'ya muhalif gördüğü 38 sayılı kanunun 1 inci

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

maddesinin (B) bendinin Anayasa'nın 151 inci ve 44 sayılı kanunun 27 nci maddeleri gereğince itirazda bulunmuştur,

Herne kadar başlangıç hükmünde Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı Türk Ulusunun bir direnişi olarak tarif edilen 27 Mayıs İhtilâlinin maksat ve ifadesi olan 334 sayılı Anayasamız İnsan hak ve hürriyetlerini millî dayanışmayı, fert ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurarken bu temel hak ve hürriyetleri de en geniş ölçüde tanımış ve itiraz dilekçesi ve aykırılık iddialarında söz konusu edilen 11 inci maddenin ikinci fıkrasında kanun, kamu yararı, genel ahlâk, Kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik sebepleriyle de olsa bir hak va hürriyetin özüne dokunulamıyacağı ve 20 inci maddesinde de herkesin hürriyetine sahip olduğu düşünce ve kanaatlerini söz, yazı ve resim ile veya başka yollarla tek başına açıklayabileceği ve yayabileceği bir yandan kabul edilmiş olmakla beraber, öbür, yandan da yurttaşlara tanınan her hak gibi bu temel hürriyet hakkı da hiç bir zaman sonsuz olmayıp başka hak ve hürriyetlerle sınırlandırılmış ve hiç bir kimse veya zümrenin kendisine bu temel haklardan serbestçe düşünmek ve kanaat sahibi olmak ve düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla açıklayıp yayabilmek hürriyetini Anayasa ile tanımış olan en başta 27 Mayıs ihtilâlini zedelemeye her bakımdan imkân bulunamıyacağı tabii görülmüş ve istisnaları bulunan her kaide gibi 11 inci maddenin ikinci fıkrasında gösterilen sebeplerle de olsa Özüne dokunulamıyacağı bildirilen bu temel hak ve hürriyetlerin, birinci fıkrasında Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlandırılabilmesi de mümkün görülmüş ise de;

Söz konusu edilen bu 38 sayılı kanun l inci maddesinin (B) bendinin Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunluk derecesinin, demokrasimizin en baş dayanağı olan Anayasa Mahkemesince de kontrolü ile bu kanunun en küçük ne bir itiraz ve ne de herhangi bir aykırılık iddialarına yer vermiyecek kesinlikte bir uygulama üstünlüğüne, ve sonuç, olarak da yayınlandığı gündenberi her çeşit basının maksada göre anlayış çerçevesindeki yaptıkları ayrı ve şaşırtıcı yayınlar karşısında güvensizliğe düşürülmüş olan umumi efkârın yatıştırılması ve sanıkların müdafaa haklarının da umumi ceza prensipleri içinde lâyük olduğu bir üstünlük değerine ulaştırılabilmesi için 44 sayılı kanunun 27 nci maddesinin ikinci bendi gereğince sanık müdafinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varılarak gerekli evrak örneklerinin çıkarılıp mahkememize gönderilmesine oyçokluğu ile karar verildiği belirtilmiştir.

İnceleme : Ankara Cumhuriyet Savcılığının 28/11/1962 günlü ve 5/40835 sayılı yazısı ile mahkememize gönderilen dosyanın Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince 24/12/1962 gününde yapılan ilk incelemesinde sanık müdafinin Anayasa'ya aykırılık iddiasını kapsayan dilekçesi örneğinin gönderilmemiş olduğu anlaşıl原因 bu eksikliğin tamamlanması için dosyanın mahkemeye geri çevrilmesi hakkında verilen karar üzerine dosya, eksikleri tamamlanarak Ankara Cumhuriyet Savcılığının 16/1/1963 günlü ve 5/1562 sayılı yazısına bağlı mahkemenin cevabi yazısında sanık müdafii tarafından Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesine bu yolda bir dilekçe verilmiş olmadığı - İlk karardaki iş'ar hilâfına - bildirilmiş olmakla esasın incelenmesine dair verilen 28/1/1963 günlü karar uyarınca düzenlenen rapor, mahkeme kararı ile Başkanın muhalefet şerhi, ilgili yazı örnekleri, 5/3/1962 günlü ve 38 sayılı kanunun l inci maddesinin (B) bendi, bu kanunun gerekçesi, kanun teklifini inceleyen Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Karma Komisyonları ile Meclis ve Senato "görüşme tutanakları, Anayasa'nın ilgili maddeleri ve bunlara ilişkin Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporu ve görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Önce, 334 sayılı Anayasa'nın 151 inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve -44 sayılı kanunun 27 nci maddelerinde mahkemelerin

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine gönderecekleri aykırılık itirazları, bakmakta oldukları bir dâva dolayısıyla uygulanacak bir kanun hükmünü Anayasaya aykırı görmeleri veya taraflardan birinin ileri süreceği aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varmaları ile mümkün olup itirazın mahkememizce tetkikine başlanmasından Önce yürürlüğe girmiş olan Bazı Suç ve Cezaların Affı hakkındaki 23/2/1963 günlü ve 218 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendi gereğince olayda söz konusu olan suç hakkında kovuşturma yapılmasına artık imkân kalmamış olduğundan İtirazda bulunan mahkemece 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (B) bendi uygulanamayacağına göre, itirazın tetkikine cevaz olup olmadığı incelendi :

Anayasanın 147 nci maddesi gereğince, Anayasa Mahkemesi, kanunların ve yasama Meclisleri içtüzüklerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek amacı ile kurulmuş bir mahkeme olup bu denetlemeyi yine Anayasa'nın 148. ve 149 uncu maddeler gereğince iptal dâvası veya itiraz yolu ile gelen işler üzerinde yapmakla görevli bulunmaktadır. Mahkemelerde ileri sürülecek aykırılık itirazlarını Anayasa Mahkemesine intikal ettirmek yetkisi, fertlere tanınmış olmayıp, ancak bu iddiaların ciddi olduğu kanısına varan mahkemelere tanınmıştır. Yine Anayasa'nın 152 nci maddesi, bu iki yoldan kendisine intikal eden aykırılık iddiaları üzerine Anayasa Mahkemesince verilecek kararlar arasında kapsam ve sonuç bakımından bir ayırma yapmış değildir; sadece mahkemelerden gönderilen aykırılık iddiaları üzerine verilen iptal kararlarının yalnız tarafları bağlayıcı olmasına karar verilebilmesi de istisnaen kabul edilmiştir. İstisnaların mevrudine maksur olup esas kaideyi ihlâl edememesi ise bir hukuk kuralıdır. Anayasa Mahkemesinin görevi, Anayasa Hukuku bakımından, yasama organını denetlemek olduğuna ve 152 nci madde gereğince Anayasa Mahkemesi kararları Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayıcı nitelikte bulunduğuna ve fert veya mahkeme iradesinin Anayasa Mahkemesi kararlarına etkisi bulunmamasına göre, itirazın Anayasa Mahkemesine intikal ettirilebilmesi için Anayasa'nın 151 ve 44 sayılı kanunun 27 nci maddelerinin öngördüğü "Bir dâvaya uygulanacak bir kanun hükmünün mevcudiyeti" şartı ancak iptidaen aranacak bir şart olup intihâen bu şartın devamını aramaya yer olmamak lâzım gelir. Bu itibarla Anayasa Mahkemesine intikal ettirildiği tarihte dâvaya 38 sayılı kanunun uygulanması mümkün bulunduğuna göre sonradan yürürlüğe girmiş olan 218 sayılı kanunun, dâvayı ortadan kaldırmış olması, Anayasa Mahkemesince usul ve kanun hükümlerine uygun olarak el konulmuş olan itirazın incelenmesini engelleyici bir tesiri haiz olamayacağı üyelerden Rifat Göksu, Lûtfi Akadlı, İbrahim Senil, Ahmet Akar, Muhittin Gürün ve Ekrem Tüzemen'in muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra esasın incelenmesine geçildi.

Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesi kararında herne kadar itiraz, 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (B) bendine yöneltilmiş ise de gerek iddianamede, gerekse son tahkikatın açılmasına dair kararnamede sözü geçen maddenin (A) bendine göre ceza tâyini istenilmiş olması ve esasen suçun da bu fıkraya temas eylemesi bakımından itirazın (A) bendine göre incelenmesi konusunda görüş birliğine varılmıştır.

Aykırılık iddiasına mesnet tutulan 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 8 inci maddesi, Anayasa'ya aykırı kanunlar çıkarılamayacağını, Anayasa'nın Devletin bütün organlarını bağlayan temel hukuk kuralları olduğunu; 11 inci maddesi, temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasında uyulacak esasları ve sınırlamada bir hak ve hürriyetin özüne dokunulamayacağını belirtmekte olup, itirazla doğrudan doğruya ilgili olan 20. ve 22 nci maddeleri de aynen şöyledir :

"Madde 20- Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir."

Kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz".

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

"Madde 22- Basın hürdür, sansür edilemez,

Devlet basın ve haber alma hürriyetini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın ve haber alma hürriyeti, ancak, millî güvenliği veya genci ahlâkı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve Haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek ve yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlanabilir.

Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde hâkim tarafından verilecek kararlar saklı olmak üzere, olaylar hakkında yayın yasağı konamaz.

Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergilerin toplatılması, bu tedbirlerin uygulanacağını kanunun açıkça gösterdiği suçların işlenmesi halinde ve ancak hâkim kararıyla olabilir.

Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergiler ancak 57 nci maddede belirtilen fiillerden mahkûm olma halinde mahkeme kararıyla kapatılabilir".

Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesince Anayasa'ya aykırılığı iddiasının ciddi olduğu kanısına varılan 5/3/1962 günlü ve 38 sayılı kanunun birinci maddesinin (A) bendi ile bu bendi de ilgilendiren 3 üncü maddesi de aynen şöyledir :

"A- Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybettiği Türkiye Cumhuriyeti Anayasıyla de tesbit edilen Demokrat Parti İktidarına karşı direnme hakkını kullanarak normal demokratik rejimi bütün teminatıyla kurmak amacıyla Türk Milletinin gerçekleştirdiği 27 Mayıs 1960 Devrimini söz, yazı haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle, yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterenler veya üstü kapalı da olsa matufiyeti belli olacak şekilde böyle göstermeye çalışanlar."

"Madde 3- Birinci maddesinin A, B ve D bentleriyle ikinci maddede yazılı suçların tekevvünü için Türk Ceza Kanununun 153 üncü maddesindeki aleniyet şarttır."

Gerekçe : Düşünce ve kanaat hürriyeti insanların en tabii haklarından. Herkes istediği gibi düşünmekte, istediği fikre inanmakta serbesttir. Kişinin iç alemi kanunun her çeşit müdahalesinin dışındadır. Ancak kişinin iç alanında kaldığı sürece mutlak ve sınırsız olan düşünce ve kanaat hürriyeti, toplum hayatını ilgilendirdiği andan itibaren hukukun ve kanunun sahasına girer ve toplumsal yaşayışın gerektirdiği bazı kayıtlamalara bağlanabilir. İnsanların toplum halinde yaşayabilmeleri ancak toplum hayatının bazı esaslara ve kurallara bağlanması ile yani düzenlenmesi ile mümkündür. Bu zaruret insanın iç hayatı bakımından mutlak ve sınırsız olan düşünce ve kanaat hürriyetinin, söz yazı, resim ve saire gibi çeşitli vasıtalarla açığa vurulurken toplumsal yaşayışın sürekliliği (Devam ve bekası) sağlanmak için belli esaslara ve kurallara bağlanmak suretiyle kayıtlanmasını zorunlu kılar. Zira, toplum hayatına zarar veren düşünce ve kanaatlerin açığa vurulması toplumu huzursuzluğa sevk ederek toplumsal yaşayışın ve Devletin güvenliğinin i sarsar. Bu bakımdan diğer hak ve hürriyetler gibi düşünce ve kanaat hürriyeti de her türlü sorumsuz davranışlara cevaz veren mutlak ve sınırsız bir hürriyet olarak telâkki ve kabul edilemez. Bu hürriyeti toplumsal yaşayışın ve demokratik nizamın icaplarıyla bağdaştırmak ve toplumsal yaşayışla düşünce ve kanaat hürriyetini denge halinde tutmak gereklidir.

Bu itibarla Anayasa'mızın, metni aynen yukarıya çıkarılan, 20 nci maddesi hükmünü düşünce ve kanaatlerin mutlak ve sınırsız bir şekilde ve hiçbir sorumluluk duygusuyla bağlı olmaksızın her düşüncüyü açıklamaya cevaz veren bir hak gibi telâkki etmemek icabeder. Aksine olarak onu Anayasa'da yer almış diğer hükümler ve ilkeler ile birlikte ve Anayasa'nın bütünü içinde bir parça olarak ele almak ve değerlendirmek gerekir. Nitekim maddenin Temsilciler Meclisinde

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

görüülmesi sırasında bu maddenin düşünce ve kanaat hürriyetine bir sınır çizmediğı, bu şekli ile fertleri meselâ komünizme, nasyonal sosyalizme veya irticaa kayan düşünceleri veyahut ahlâksızlığı teşvik eden fikirleri de açıklamak ve yaymak hususunda serbest bırakmış gibi bir intiba yarattığı ileri sürülerek bu bakımdan kayıtlaması istenilmesine karşı, Anayasa Komisyonu sözcüsünün yaptığı açıklamada "Maddeyi yalnız başına ele alarak yani diğer hükümlerden tecrit ederek mânalandırmanın caiz bulunmadığını, hukukta doğru olan tefsirini - gaitefsir yani hükümlerin gayeye göre tefsir edilmesi olduğunu, tefsir konusu olan hüküm hangi kanunda ve Anayasa'da ise o kanun veya Anayasa'nın tümü ve ruhu gözönünde de tutularak yorumlama yapılacağını, Anayasa'mızın esas itibarıyla hürriyetleri imha edici faaliyetleri yasak eden ve realist bir hürriyet anlayışını kendisine temel olarak alınış olan Bir Anayasa olduğunu, bu bakımdan herkese tanınan düşünce hürriyetinin Anayasa ile tesbit olunan Devlet nizamına ve demokratik nizama uygun kanaatleri belirtmek için sağlandığını ve bu sebeple lâik ve demokratik nizamı yıkmak. Devletin ve milletin bütünlüğünü parçalamak isteyen düşüncelerin açıklanmasının düşünce hürriyetine dâhil sayılamayacağını ve bilâkis suç teşkil edeceğini "Bildirmiş olması düşünce ve kanaat hürriyetinin de Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin niteliklerini açıklayan ikinci kısmının (Genel Hükümler) unvanlı birinci bölümünde yer almış olan 11 inci maddesi uyarınca "Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceğini" kolayca anlatmaya kâfidir.

Sınırsız hürriyetin anarşiden başka bir şey olmadığı gözönüne alınınca, 20 nci maddeye, düşünce ve kanaat hürriyeti hakkında hiçbir kayıtlama kıstası konulmamış olmasını bu hürriyeti Anayasa'nın dayandığı temel ilkelere uygun olmak ve Anayasa'nın 11 inci maddesinde gösterilen esaslar dahilinde kalmak şartıyla; her istikamette sınırlayabilmek hususunda Anayasa vâzının kanun koyucuya takdir hakkı tanımış olduğu şeklinde yorumlamak tabî bulunmaktadır.

Öte yandan düşünce ve kanaat hürriyetini tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan basın hürriyeti de düşünce ve kanaat hürriyeti gibi mutlak ve sınırsız bir hürriyet değildir. Anayasa'mız, 22 nci maddesiyle basın hürriyetinin millî güvenliği ve genel ahlâkı korumak, kişilerin şeref, haysiyet ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek niaksadiyle sınırlanabileceğini kabul ettiği gibi, gerekli hallerde gazete ve dergilerin toplatılmasına da cevaz vermiştir.

Geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan basının hür olması, toplumun huzur ve selâmetini ve Devletin güvenliğini ihlâl edecek mahiyetteki beyanların ve yazıların cezasız bırakılması demek değil, sadece basının önceden kayıtlama ve kısıntıya tabi tutulmaması demektir.

İçtimai görevini yerine getirebilmesi için basının hür olması kadar sorumluluk şuuru ile hareket etmesi de şarttır. Sorumluluk şuurundan yoksun bir basın, her sorumsuz kuvvet gibi ergeç soysuzlasır ve toplum hayatını sarsan ve millî güvenliği tehlikeye sokan bir kuvvet halini alır. Düşünce ve basın hürriyetleri ne kadar mukaddes olursa olsun böyle bir durum karşısında toplum düzenini ve millî güvenliği korumakla görevli olan kanun koyucu gerekli tedbirleri almak zorunluğundadır.

İtiraza konu olan 5/3/1962 günlü ve 38 sayılı kanun, 27 Mayıs Devriminin bir sonucu ve felsefesi olan 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı ile kurulmuş demokratik ve sosyal hukuk devleti nizamını korumak ve yerleştirmek ve âmnenin huzur, güvenlik ve selâmetini sağlamak maksadiyle çıkarılmıştır.

Anayasa'nın metnine dâhil bulunan ve onun dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten başlangıç kısmında 27 Mayıs Devrimi "Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı Türk Milletinin direnme hakkını kullanması" olarak vasıflandırılmış ve Anayasa'nın dayandığı temel görüş ve ilkeler "insan hak ve hürriyetlerini, millî

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak" şeklinde ifade edilmiştir.

Demokratik hukuk devleti ilkesi, hukuka bağlı, istikrarlı ve gerçekçi bir hürriyet rejimini ifade eder; bu rejim hiçbir suretle anarşi anlamına alınamaz. Bu esastan hareket edilince ve yukarıda yapılan açıklamalar da nazara alınınca, düşünce ve kanaat hürriyetinin kapsamı içine Anayasa'nın dayandığı insan hakları, millî dayanışma, sosyal adalet, fert ve toplumun huzur ve refahı gibi temel ilkeleri yıkmaya ve yok etmeye varacak düşünce ve kanaatlerin açıklanması ve yayılması serbestisinin de dâhil bulunduğunu kabule imkân tasavvur olunamaz. Nasıl ki milletlerarası bir hukuk vesikası olan ve düşünce ve kanaat hürriyetini de kapsayan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde, bu beyannamenin hiçbir hükmünün, içinde ilân olunan hak ve hürriyetlerin bir devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya fiilen bunu işlemeye herhangi bir hak verdiği şeklinde yorumlanamayacağı belirtilmek suretiyle bu esas açıkça ilân edilmiştir.

Anayasa'nın 11 inci ve 20 nci maddelerine aykırılığı ileri sürülen 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendi ile yasaklanmış olan fiiller, 27 Mayıs Devriminin meşruluğunu ve haklılığını inkâra yol açan ve halk efkârını bu devrimi, yani meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı Türk Milletinin direnmesini haksız, yersiz ve gayrimeşru gibi göstermek suretiyle vatandaşları birbiri aleyhine tahrik eden, onlar arasında kin ve düşmanlık duyguları yaratan ve bu duyguları geliştirerek millî huzuru devamlı şekilde ihlâl eden ve bu yoldan Anayasa'nın dayandığı temel ilkeleri yok etmeye varacak sonuçlar doğuran bir davranış olmak itibarıyla bu ilkelerle bağdaştırılması mümkün bir hareket olarak kabul edilemez. Millî dayanışma, fert ve toplum huzuru ancak, siyasi kanaatleri ne olursa olsun aynı toplumun fertleri olan, vatandaşlar arasında karşılıklı anlayış ve saygı duygularının ve toplum şuurunun kuvvetlenmesiyle doğar ve yerleşir. Bu duyguların yok etmeyi ve vatandaşlar arasında ikilik yaratmayı hedef tutan her hareketin Anayasa'nın sözüne ve ruhuna aykırı olduğuna şüphe edilemez. Bu bakımlardan düşünce, kanaat ve basın hürriyetlerinin bu istikamette sınırlandırılmasında kamu yararı bulunduğu ve bu sınırlamanın Anayasa'nın 11 ve 20 nci maddelerine aykırı olmadığı açıktır.

Demokratik memleketlerde Anayasa nizamının Ceza Kanunu ile korunacağı ve bu nizamı korumak için olsa dahi ayrıca Özel kanunlar çıkarılamayacağı yollu düşünce, hiçbir ilmî mesnede dayanmadığı cihetle yerinde görülmemiştir. Anayasa nizamını koruyan ve bu maksatla bazı hürriyetleri sınırlayan hükümler umumi ceza kanununa konulabileceği gibi özel kanunla da düzenlenebilir. Bu, bir hukuk kuralı değil, bir sistem meselesidir. Anayasa nizamının Anayasa'ya aykırı tasarruflarda bulunmamakla korunacağı bir gerçek ise de bu gerçeğin kemaliyle tahakkuk edebilmesi Anayasa'ya aykırı tasarrufların kanun koruyucudan sâdir olması kadar, vatandaşlardan sâdir olmasını da önlemekle yani hürriyetlerin kötüye kullanılmamalarını sağlayacak bazı kayıtlamalara tâbi tutulması ile mümkün olabileceği de aşîkârdır. Elverir ki bu kayıtlamalar, hürriyetlerin özüne dokunmasın ve o özü tahrip etmesin.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonunun raporunda ve Anayasa tasarısının Meclisteki görüşmelerinden de anlaşılacağı veçhile bir hak ve hürriyetin gayesine uygun şekilde kullanılmasını son derece zorlaştıran veya onu kullanılamaz duruma düşüren kayıtlara tabi tutulması halindedir ki o hak ve hürriyetin özüne dokunulmuş olması söz konusu edilebilir.

Bahsi geçen kanunun 1 inci maddesinin (A) bendi ile yapılan kayıtlamayı bu mahiyette telâkki etmek mümkün değildir, önce bu kayıtlama, itiraz dilekçesinde belirtildiği gibi vatandaşın 27 Mayıs Devrimi hakkında herhangi bir kanaat beslemesini m'en edici mahiyet taşımamaktadır Esasen kanaat besleme kişinin iç âlemini ilgilendirdiği cihetle bir kayıtlamaya da tabi tutulamaz. Bu

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

kanaatin söz, yazı, resim vesaire gibi vasıtalarla açığa vurulmasıdır ki 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendi ile bazı kayıtlamalara tâbi kılınmıştır. Kanunun 3 üncü maddesi hükmüne göre bu kayıtlamalara aykırı davranışların suç niteliği alması için bu davranışların Türk Ceza Kanununun 153 üncü maddesinde belirtilen şekilde :

1- Basın yolu ile veya her hangi bir propaganda vasıtasıyla,

2- Umumi veya umuma açık olan mahalde ve birden ziyade kimseler huzurunda,

3- Toplanılan yer veya toplantıya katılanların adedi veya toplantının konusu ve gayesi itibariyle özel mahiyeti haiz olmayan bir toplantıda işlenmiş olması,

Şarttır. Bu bakımdan 38 sayılı kanunla yapılan kayıtlama, düşünce, kanaat ve basın hürriyetlerinin özüne dokunacak bir nitelik taşımamakta, sadece toplum hayatını zarardan korumayı ve güvenliği sağlamayı hedef tutmaktadır. Kaldı ki sözü geçen (A) bendindeki yasaklama ile basın sansüre tabi tutulmamış, gazete ve dergi çıkarılması önceden izin alma ve malî teminat gösterme şartına bağlanmamış, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayınlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı iktisadi, malî, teknik kayıtlar konulmamıştır. Şu halde bahsi geçen bent ile düşünce ve kanaat hürriyetinin gayesine uygun şekilde kullanılmasını zorlaştıran veya imkansızlaştıran bir sınırlama yapılmamıştır. Bu itibarla bent hükmü ile düşünce ve kanaat hürriyetinin Özüne dokunulmamış ve bu öz tahrip edilmemiştir.

Sonuç : Yukarıda açıklanan sebeplerle Anayasa Nizamını, Millî güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller hakkındaki 5/3/1962 günlü ve 38 sayılı kanunun 1 inci maddesinin (A) bendi Anayasa'ya aykırı olmadığından itirazın reddine, oybirliği ile 8/4/1963 gününde karar verildi.

Başkan
Sünuhi Arsan

Başkanvekili
Tevfik Gerçeker

Üye
Osman Yeten

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye
Lütfi Akadlı

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
Salim Başol

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Ekrem korkut

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
EkremTüzemen

Esas No.:1963/17
Karar No.:1963/84

MUHALEFET ŞERHİ

8/4/1963 gün ve 16 esas ve 83 karar sayılı karara ait muhalefet Őerhinde akladığımız sebeplerden dolayı kararın usule ait kısmına muhalifiz.

ye
Rifat Göksu

ye
Ltfi Akadlı

ye
İbrahim Senil

ye
Ahmet Akar

ye
Muhittin Gürün

ye
Ekrem Tüzemen